

Johannes Mario Simmel: Bohóckönnyek

December 5

- Gyerekek, gyerekek! Az volt csak az előadás! A karácsonyeste előtti napon. Mint annak lennie kell, mély hóba süppedt az egész vidék, minden ereszen csillogó jégcsapok lógtak, de a sátorban kellemes meleg volt, s nemcsak a megszokott bőr- és istállószag terjengett, hanem sütemény-, szaloncukor- és mogyoróillat keveredett egymással. - Háromszázhuszonhét gyerek jött el szüleivel az előadásra. A kisfiúk és kislányok ezen a délutánon a gyárnak a vendégei voltak, ahol a papák dolgoztak. Már novemberben azt mondta az igazgató: - Ez mindnyájunknak jó év volt. Éppen ezért különleges karácsonyt akarok, egy rendhagyót. Azt javaslom, menjünk el együtt a cirkuszba. Akinek van gyereke, hozza el magával. Én is jövök mind a hárommal! - S most ott ül a két kislány és a kicsi fiú a szülei mellett háromszázhuszonnégy másik gyerek között. Megkezdődött a rég áhított karácsonyi ünnep. - Először csokoládét, süteményt osztottak, azután limonádé és bonbon következett, majd sok-sok ajándék. A kislányok babákat, színes csomagokat, finom nyalókákat kaptak, a kisfiúk érdekes könyveket, aranyozott tolltartókat és izgalmas összerakós játékokat. Aztán kezdődött az előadás. Ezt élvezték igazán csak a gyerekek! Átszellemülten ültek az óriási sátorban és figyelték, hogyan táncolnak a fekete pónik; borzongtak, ha az ezüstruhás lányok a magas trapézzról a levegőbe vetették magukat. Ó, és aztán jött a bohóc! Már amikor a porondra botladozott, egyetlen csilingelő kacagásba olvadt a háromszázhuszonhét elragadtatott hangocska. Attól kezdve már a saját hangját se hallotta az ember. A gyermekek úgy nevettek, hogy megremegett a sátor. A szemük is könnyezett, és sokan rosszul lettek a nevetéstől. Bizony, nagyszerű is volt a bohóc! A viccek oly csodálatosak voltak, hogy még a felnőttek, sőt az igazgató is levegő után kapkodtak. És őt még senki sem látta levegő után kapkodni. A bohóc egyáltalán nem beszélt, nem volt szüksége szavakra, hogy vicces legyen. Némán játszotta el a gyerekeknek, amit látni akartak. Egy malacot utánzott, egy kirokodt és három táncoló medvét. A legmulatságosabb az volt, amikor a nyulat játszotta el. Ekkor jött az a pillanat, amikor a nagy öreg bohóc ideges kezdett lenni. Ez volt az a pillanat, amikor felfedezte azt a kislányt, akinek piros masni volt a hajában. A kislány a szülei között ült az első sorban, egészen a manézs közelében. Aranyos kislány volt, okos, keskeny arcú, ünnepélyes kék ruhában. Az apja nevetett. Az anyja nevetett. Csak a piros masnis kislány nem nevetett. Az öreg bohóc azt gondolta magában: Lássuk csak, kedvesem, hogy sikerül-e téged is nevetésre bírni! És úgyszólván csak a kislánynak játszott. Az öreg bohóc olyan volt, mint még soha. De... semmi sem segített. A kislány egészen komoly maradt. Egészen komolyan nézte, nagy, merev szemekkel a bohócot, anélkül, hogy csak a száját is elhúzta volna. Aranyos kislány volt, egyike a legcsinosabbaknak. Csak éppen nem nevetett. A bohóc egyre sejtelmesebbnek találta a dolgot. Minden tréfájában egy csomó munka és hetekig tartó gondolkodás volt, mindig pontosan figyelte, hogyan reagálnak a nézők, mikor kezd nevetni az egyik, mikor hagyja abba a másik. Mindig eszerint dolgozott. Ezt nevezte a közönséggel való kapcsolatnak. Ezen az előadáson sem esett nehezére, hogy kapcsolatot teremtsen, a gyereksereg mindig hálás közönség volt. Csak a kislány nem.

Egyszerre csak a nyúlutánzás közben mérhetetlen szomorúság és szörnyű tanácstalanság töltötte el az öreg bohócot. Legszívesebben félbeszakította volna az előadást. Úgy érezte, képtelen tovább játszani, ha az első sorban ülő kislány továbbra is így nézi. Épp ezért valami szokatlant tett. Odalépett a kislányhoz és udvariasan megkérdezte: – Mondd csak, nem tetszik neked az előadás? A kislány mereven ránézett és barátságosan válaszolt: – Ó, dehogynem, nagyon tetszik! – Dehát akkor miért nem nevensz, mint a többi gyermek? – kérdezte a bohóc. – Ugyan, min nevessek? – Nos – mondta a bohóc –, rajtam például. A kislány apja mondani akart valamit, de a bohóc intett: Azt szeretné, ha a kislány maga válaszolna. – Bocsáss meg – mondta amaz –, nem akarlak megbántani, de nem tudok rajtad nevetni. – És miért nem? – Mert nem látlak – mondta a kislány. Én vak vagyok. Erre halott csend lett az óriási sátorban. A kislány barátságosan ült az öreg bohóc előtt, aki nem tudta, mit mondjon. Soká tartott, míg szóhoz jutott. Eközben az anya elmagyarázta, hogy Erika még soha sem volt cirkuszban. – Mindig csak meséltünk neki róla. – És ez alkalommal mindenképpen tudni akarta, milyen igazában a cirkusz – mondta az apa. Az apa mester volt a gyárban. Nagyon szerette a feleségét és a kislányát. Azok is szerették őt. Boldogok voltak együtt. A bohóc elszorult hangon kérdezte. – És tudod már, milyen egy cirkusz a valóságban, Erika? – Ó, igen – válaszolt Erika vidáman –, természetesen tudok már mindent! Anyu és apu elmagyarázták. Hallottam, hogyan üvöltének az oroszok és hogyan nyerítnek a pónik. Tulajdonképpen már mindent el tudok képzelni, csak egyet nem. – És az mi? – kérdezte a bohóc, pedig már tudta a választ. – Hogy miért vagy te mulatságos – mondta a piros masnis Erika. – Miért kell rajtad nevetni? Ez az egyetlen, amit egyáltalán nem tudok elképzelni. – Hm – mondta a nagy bohóc. Újra halott csend lett a cirkuszban. És akkor valami nagyon kedveset csinált a bohóc. Előrehajolt és így szólt: – Figyelj, Erika, teszek neked egy javaslatot. – Igen, mi az? – De csak ha tényleg tudni akarod, miért nevet rajtam a többi gyerek. – Persze, hogy tudni szeretném! – Na jó. Akkor, ha a szüleidnek is megfelel, eljövök hozzád holnap délután. – Hozzánk, a lakásunkba? – kérdezte Erika izgatottan. – Igen, oda. És meg fogom neked mutatni, hogy mi rajtam a mulatságos. Akarod? Erika fellelkesülve bólintott és összecsapta a kezét: – Jaj de jó! Apu, anyu, eljön hozzánk a bohóc! – Nagyon kedves öntől, uram, – mondta halkán az apa, az anya pedig még csendesebben fűzte hozzá: – Nagyon köszönjük Önnek. – Kérem, semmiség... – mondta az öreg bohóc –, hol laknak? Meghallgatta a címet és bólintott. – Rendben van, mondjuk hatkor? – Hatkor – mondta Erika –, ó, máris úgy örülök. A bohóc megsimogatta a haját, mélyet lélegzett, és úgy érezte magát, mint akinek kő esett le a szívről. – Az előadás folytatódik, hölgyeim és uraim – szólt. A többi gyerek tapsolt. Ebben a pillanatban mindnyájan irigyelték a vak kislányt, akit a csodálatos bohóc személyesen fog meglátogatni. Azon az éjjelen havazott. Másnap is. Egyre csak havazott. Fél hatkor kezdődött Erikáéknál a karácsonyi ünnep. A gyertyák világítottak a karácsonyfán, és a kislány végigtapogatta az asztalon fekvő összes ajándékot. Megcsókolta a szüleit és egyre csak azt kérdezte: – Gondoljátok, hogy eljön? Tényleg eljön? – Biztosan – mondta az anyja –, hiszen megígérte. Persze pontosan érkezett. A rádió kórusa éppen egy dalt énekelt a földi békéről, amikor megszólalt a csöngő. Erika maga szaladt ki ajtót nyitni.

A folyosón az öreg bohóc állt. Télikabát volt rajta és alatta sötét öltöny; ősz volt a haja és az arca sápadt. De ezt Erika természetesen nem láthatta. Kezet nyújtott neki és izgalomtól akadozó hangon mondta: - Ez... ez... igazán szép tőled, hogy valóban eljöttél. - Nahát, mit gondoltál! - mondta a bohóc. Azután üdvözölte a szülőket, és átnyújtotta Erikának az ajándékokat: három könyvet, melyek úgy voltak nyomtatva, hogy vakok is olvashassák. Erika olvasott már néhány ilyen könyvet, és nagyon örült a három újnak. De azután jött csak az igazi ajándék! - Ha kaphatnék egy kis konyakot - mondta az öreg bohóc. Kapott és nem is keveset. Miután megitta, kézen fogta Erikát és a karácsonyfa előtt álló fotelhoz vezette. A szülők némán nézték, amint az öreg bohóc a karosszékre ültette Erikát, megfogta a kezét és letérdelt elé. - Simogasd meg az arcomat - és nyakamat. És a vállamat. És a karomat, meg a lábamat. Ez ugyanis az első. Pontosán tudnod kell, hogy nézek ki. Álarc és kosztüm nélkül egyáltalán nem látszott mulatságosnak a bohóc. Ezt ő is tudta. Nem is volt olyan egyszerű ez a kísérlet, amire vállalkozott. (Ezért is kért konyakot.) - Kész? - kérdezte végül. - Hm - mondta Erika. - Tudod, hogy nézek ki? - Pontosán. - Akkor kezdhetjük - mondta a bohóc. - De kérlek, ne vedd le rólam a kezed! Állandóan tapogatnod kell, hogy meg is értsd, amit csinálok. - Persze - mondta Erika. És az öreg bohóc elkezdett játszani. Még egyszer csinálta mindazt, amit a cirkuszban. A szülők az ajtónál álltak, egymás kezét fogták és figyeltek. - Most jön a táncoló medve - mondta az öreg bohóc. Erika finom, vékony ujjai vándoroltak rajta, amint a medvét utánozta. Még komoly volt az arca. A bohóc rendületlenül folytatta, noha ez volt élete legnehezebb előadása. A krokodílt utánozta, azután a malacot. Erika ujjai egyre gyorsabban és gyorsabban síklottak az arca fölött és vállain, nyugtalanul lélegzett és a száját kinyitotta. A szülőket is elfogta az izgalom. Úgy tetszett, mintha Erika valóban látná kis kezével, amit a többi gyerek a szemével, mert egyszerre csak kuncogni kezdett. Vékonyan és rövid ideig. De kuncogott. Méghozzá a malacnál. A nagy, öreg bohóc megduplázta erejét. Ekkor kezdett el Erika nevetni. - És most jön a nyúl - szölt a bohóc és elkezdte a legpompásabb mutatványát. Erika egyre hangosabban nevetett. Meg is csuklott a hangja a lelkesedéstől. - Még egyszer! - mondta lelkesen -, kérlek, még egyszer! Az öreg bohóc még egyszer eljátszotta a nyulat és még egyszer. És megint. Erikának ez sem volt elég. A szülők egymásra néztek. Erika még soha életében nem nevetett így. Végül egészen elakadt a lélegzete. Így kiáltott: - Anyu, apu! Most már tudom, milyen egy bohóc. Most már mindent tudok! Ez a világ legszebb karácsonya! Arcocskája kipirult. Kis ujjai még mindig az előtte térdelő öreg ember arcán síklottak ide-oda. És Erika hirtelen megijedt egy kicsit. Megérezte, hogy a nagy bohóc sír.